

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1919 kl. 12 f. m.

*Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 10
i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om revision i visst syfte av gällande författningar angående under landsting stående sjukvårdsanstalter.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 271, har herr *Källman* m. fl. hemställt, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast måtte vidtaga erforderliga åtgärder för en genomgripande revision av nu gällande lasarett- och tuberkulossjukhusstadga samt andra författningar, vilka reglera skötseln och förvaltningen av under landsting stående sjukvårdsanstalter, i syfte att tillförsäkra landstingen ett avgörande inflytande på dessa sjukvårdsanstalters förvaltning.»

Motionen.

Med avseende på motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet, som av kungl. medicinalstyrelsen i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över förevarande motion samt jämväl lämnat Stockholms läns förvaltningsutskott tillfälle att yttra sig över densamma, har av ifrågasvarande myndighet samt nämnda förvaltningsutskott fått mottaga de utlåtanden, vilka återfinnas i bilagorna 1 och 2.

Otvivelaktigt är, såsom också av medicinalstyrelsen framhålles, att gällande bestämmelser rörande de under landstingen stående sjukvårdsanstalterna numera till följd av den alltjämt pågående utvecklingen på lasarettsväsendets område kommit att i vissa delar bliva mindre tidsenliga. Den av motionärerna påyrkade revisionen av de författningar, som reglera nämnda sjukvårdsanstalters förvaltning, synes därför i flera hänseenden väl-

Utskottet.

grundad. I motionen åsyftas i främsta rummet en omläggning av den ekonomiska förvaltningen, varigenom åt landstingen kunde tillförsäkras ett avgörande inflytande över densamma. Behovet av en dylik omläggning ådagalägges bland annat av den bristande enhetlighet i ledningen av länens sjukhusväsende, som för närvarande är rådande, uppdelad som den faktiskt är på ett flertal lasarets- och sjukhusdirektioner. De befogenheter, som enligt gällande lasarets- respektive tuberkulossjukhusstadga tillkomma nämnda direktioner, utgöra hinder för landstingen att vidtaga en sådan centraliserad organisation av de under dem lydande sjukvårdsanstalterna, som omständigheterna påkalla. Av motionärerna lämnas exempel på betydelsefulla reformer i nämnd riktning — såsom inrättandet av upphandlingsnämnder, med uppgift att för hela länet handhava inköp av förnödenheter på sjukhusen, samt sjukvårdsnämnder, med uppdrag att utgöra en centralinstans i fråga om kontroll och byggnadsfrågor m. m. berörande sjukvården — vilka reformers genomförande stå i strid med påbjudna sjukhusförfattningar och vilka därför för närvarande endast genom ett kringgående av dessa kunna praktiseras. Av medicinalstyrelsen påpekas visserligen, att genom Kungl. Maj:ts medverkan redan nu möjlighet förefinnes att beträffande »viss sjukvårdsinrättning» erhålla sådana särskilda bestämmelser, varigenom ett ordnande av hithörande förhållanden i önskad riktning kan åstadkommas. Men även styrelsen anser, — då det ej torde kunna betraktas som lämpligt att med tillämpning av ett specialstadgande, som från början avsett undantagsförhållanden, omskapa sjukvårdsförhållandena i ett helt landstingsområde — att en revision av bestämmelserna för landstingens sjukvårdsanstalter bör äga rum. I samma riktning tala också de praktiska erfarenheter från Stockholms län, vilka klarläggas i här bifogade yttrande av detta läns landstings förvaltningsutskott.

Medicinalstyrelsen har i sitt utlåtande fäst uppmärksamheten på att lasarets- och tuberkulossjukhusstadgorna tarva ändringar även i en del andra hänseenden än dem, som av motionärerna i första hand avsetts. Sålunda äro nuvarande bestämmelser synnerligen otillfredsställande, exempelvis rörande specialläkares anställande vid sjukhusen och dessas uppdelning i erforderliga fall på olika avdelningar, ävensom rörande kontroll av de *enskilda* sjukhusens drift och den å dessa meddelade sjukvården. Det synes utskottet självfallet, att vid en eventuell revision av här ifrågakvarande sjukvårdsförfattningar även de av medicinalstyrelsen som erforderliga påpekade ändringarna tagas under omprövning.

Med anledning av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte fatta beslut därom, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast måtte vidtaga erforderliga åtgärder för en genomgripande revision av nu gällande lasarets- respektive tuberkulossjukhusstadga samt andra författningar, vilka reglera skötseln och förvaltningen av under landsting stående sjukvårdsanstalter, i syfte att tillförsäkra landstingen ett avgörande inflytande på dessa sjukvårdsanstalters förvaltning.

Stockholm den 1 april 1919.

På utskottets vägnar:

E. MOBERGER.

Närvarande vid förevarande ärendes slutbehandling: herrar *Moberger, Sjögren, Isaksson, Fast, Ljungkvist, Ander**, *Svedberg, Schill, Hellberg* och *Andersson** i Eliantorp.

* Icke närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga 1.

Till riksdagens andra kammares andra tillfälliga utskott.

Genom en från Kungl. Civildepartementet till Kungl. Medicinalstyrelsen den 11 innevarande februari avläten ämbetsskrivelse har meddelats, att Kungl. Maj:t anbefallt Styrelsen skyndsamt avgiva och till andra kammarens andra tillfälliga utskott överlämna av utskottet begärt yttrande över en inom kammaren väckt motion (nr 271, varav tryckt exemplar bifogats ämbetsskrivelsen) med hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t ifråga om revision i visst syfte av gällande författningar angående under landsting stående sjukvårdsanstalter; och får Kungl. Styrelsen med anledning härav äran anföra följande.

Inledningsvis vill Styrelsen förutskicka, att Styrelsen redan sedan någon tid tillbaka haft sin uppmärksamhet riktad på det förhållandet, att de bestämmelser, som reglera

de under landstingen stående sjukvårdsanstalterna, i vissa avseenden äro i behov av omarbetning. Kungl. Styrelsen har härvid särskilt fäst sig vid de i gällande lasarettstadga den 18 oktober 1903 meddelade bestämmelserna. Lasarettstadgan var tvivelsutan vid tiden för sin tillkomst i stort sett rätt väl lämpad efter då rådande förhållanden. Men den har numera till följd av den alltjämt pågående utvecklingen på lasarettsväsendets område kommit att i vissa delar bliva mindre tidsenlig. Exempelvis saknas tillräckligt noggranna och allmängiltiga bestämmelser för specialläkares anställande vid sjukhusen och dessas uppdelning i erforderliga fall på olika avdelningar, en brist som särskilt gjort sig kännbar ifråga om större sjukhus. Dessa hava ett omfattande och mångskiftande sjukdomsmaterial, vilket knappast en eller ens två överläkare, även med tillhjälp av skolade underläkare, förmå fullt behärska och medhinna att behandla. — Likaså saknas, åtminstone i det allra närmaste, varje bestämmelse rörande kontroll av de *ensskilda* sjukhusen, detta icke blott ifråga om deras inrättande och drift, utan även beträffande den å dessa sjukhus meddelade sjukvården. Även i andra själva sjukvården å lasaretten berörande avseenden har Kungl. Styrelsen funnit lasarettstadgan (respektive tuberkulossjukhusstadgan) tarva revision, men anser sig Styrelsen icke böra närmare ingå på denna sida av saken, då den ju icke är direkt föremål för den nu ifrågavarande motionen, till vilken Styrelsen nu vill övergå.

Motionen tager sikte på en annan sida av saken än den nyss anförda. Den revision motionärerna ifrågasätta skulle visserligen, enligt ordalagen i deras hemställan, avse »sjukvårdsanstalternas förvaltning», i syfte att därmed tillförsäkra landstingen ett avgörande inflytande på denna förvaltning. Av den till stöd härför anförda motiveringens framgång emellertid, att den förvaltning, varom i motionen är fråga, huvudsakligen utgör ifrågavarande sjukvårdsanstalters *ekonomiska* förvaltning, om ock på några ställen, dock mera i förbigående, även beröres anstalternas sjukvårdstekniska skötsel. Frågan om bästa möjliga ordnande av de under landstingen stående sjukvårdsanstalternas ekonomiska förvaltning är otvivelaktigt, såsom motionärerna framhålla, av mycket stor vikt, och även Kungl. Styrelsen håller före, att allmänna bestämmelser ungefärligen i den riktning, motionärerna angivit, mångenstädes kunna vara till fördel för en rätt ekonomisk drift av dessa anstalter, vare sig de nu utgöras av de under lasarettstadgan stående sjukhusen eller de under tuberkulossjukhusstadgan hörande tuberkulossjukhusen, eller sjukstugorna och tuberkulossjukstugorna, med ett ord, alla de sjukvårdsanstalter, för vilkas drift det tillkommer landstingen att svara. I detta sammanhang vill Kungl. Styrelsen — särskilt med anledning av motionärernas uttalande, att ett ordnande av hithörande förhållanden i önskad riktning icke torde kunna med nuvarande bestämmelser åstadkommas än genom ett kringgående av dessa — erinra om innehållet i lasarettstadgans § 1 mom. 2, enligt vilket mom. »särskilda bestämmelser» kunna av Kungl. Maj:ts eller med Kungl. Maj:ts be- myndigande utfärdas »för viss sjukvårdsinrättning», som avses i mom. 1 (för tuberkulossjukhusen finnas motsvarande bestämmelser i tuberkulossjukhusstadgans § 1 mom. 3). Dessa »särskilda bestämmelser» skola då för sjukvårdsinrättningen ifråga gälla i främsta rummet; först efter dessa (»i övrigt») skola lasarettstadgans respektive tuberkulossjukhusstadgans bestämmelser tillämpas. Beträffande »viss sjukvårdsinrättning» förefinnes således redan möjlighet att, med Kungl. Maj:ts samverkan, erhålla särskilda

bestämmelser, vilka då mycket väl kunna tänkas gå i den riktning motionärerna framhållit såsom önskvärd. Faktiskt föreligga sådana särskilda bestämmelser i en del fall, ja till och med har ett helt landstingsområdes — Göteborgs stads — offentliga sjukhusförvaltning nyligen, delvis med tillämpning av anförda moment i lasarettstadgan, erhållit en organisation, som i åtskilliga delar närmar sig den av motionärerna påyrkade. Å andra sidan förefaller det Kungl. Styrelsen icke fullt riktigt eller med lasarettstadgans ursprungliga mening överensstämmande att med tillämpning av detta specialstadgande — som åtminstone från början endast torde hava avsett undantagsförhållanden eller legaliserande av vid tiden för stadgans tillkomst faktiskt bestående förhållanden — omskapa sjukvårdsförhållandena inom ett helt landstingsområde; detta kunde, därest inom olika län olika bestämmelser bleve gällande, leda till ett förryckande av hela innehållet i lasarett- (respektive tuberkulossjukhus-)stadgan, vilken då i mångt och mycket, kanske i det allra mesta, komme att utgöra en död bokstav. Den av motionärerna påpekade utvägen med en revision av de bestämmelser, som reglera de under landstingen stående sjukvårdsanstalternas förhållanden i deras helhet, synes därför vara att föredraga, helst om därigenom på samma gång kunde bättre ordnas en del förhållanden, vilka visserligen icke på ett mera direkt sätt beröras i motionen, men vilka dock, efter vad här ovan redan antytts, äro från sjukvårdens synpunkt i behov av omreglering.

Motionen syftar, som nämnt, till ett avgörande inflytande från landstingens sida på under dem stående sjukvårdsanstalters förvaltning, speciellt den ekonomiska förvaltningen. Man kan ju nu på sätt och vis säga, att landstingen redan ha ett dylikt inflytande, då det ju är landstingen, som fastställa staterna och jämlikt gällande bestämmelser tillsätta samtliga ledamöter i de särskilda lasarettens direktorier. Visserligen är landshövdingen i kraft av sitt ämbete ordförande i samtliga länets lasarettsdirektioner, men beträffande detta ordförandeskap må gentemot motionärerna framhållas, att detsamma väl endast undantagsvis utövas i annat fall, än då det är fråga om en i länets residensstad befintlig direktion; i de flesta fall fungerar väl den av direktionen själv utsedde ordföranden.

Såsom motionärerna själva antyda, kan det dock tänkas, att förefintligheten inom varje landstingsområde av en mängd direktorier, vilkas förvaltning kan divergera icke blott beträffande rena detaljer, utan även mera väsentliga frågor, kan vara ägnad att motverka enhetlighet och ordning samt därav betingad ekonomisk sparsamhet och omtänksamhet i ett landstingsområdes sjukvårdsanstaltsförhållanden. Likaså måste man giva motionärerna rätt i deras påstående, att de av dem omnämnda landstingsbesluten rörande tillsättande av upphandlingsnämnder och sjukvårdsnämnder icke låta sig inpassas inom ramen av lasarett- eller tuberkulossjukhusstadgarna och knappast stå i samklang med dessas stadgors anda och mening.

Utan att närmare ingå på eller taga ställning till de särskilda önskemål, som genom den av motionärerna ifrågasatta revisionen borde förverkligas — något som för övrigt, med hänsyn till den korta tid, som stått Kungl. Styrelsen till buds för avgivande av dess yttrande, väl knappast skulle varit möjligt — vill Kungl. Styrelsen på grund av det ovan anförda förklara, att även Styrelsen finner det önskvärdt,

att en revision av ovananförda stadgor — och då även i vissa av de avseenden motionärerna påyrkat — kommer till stånd.

B. BUHRE.

E. SEDERHOLM.

Gustaf Tägtström.

Bilaga 2.

Till riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Med anledning av en av herr Källman m. fl. i andra kammaren väckt motion, i syfte att åstadkomma revision av gällande författningar angående under landsting stående sjukvårdsanstalter, har i skrivelse av den 18 februari 1919 Stockholms läns landstings förvaltningsutskott anmodats yttra sig om nämnda motion med angivande av de erfarenheter utskottet gjort i förevarande fråga.

Förvaltningsutskottet får med anledning härav anföra följande. Under senare åren har i betydligt större utsträckning än tidigare tillgodosetts de ökade kraven på sjukvårdsväsendets ordnande inom länet, varvid landstinget beslutat dels till- och ombyggnader, dels nybyggnader av såväl länslasarett som tuberkulossjukhus. Vid de omfattande utredningar, som föregått dessa beslut, och vilka huvudsakligast verkställts av en av landstinget tillsatt »lasarettskommitté», har ofta framstått önskvärdheten och behovet av en centralisation av ledningen över sjukvårdsinrättningarna. Som förhållandena nu äro, nödgas landstinget ofta i dylika frågor tillgodose de enskilda sjukhusdirektionernas krav utan att kunna taga nödig hänsyn till förhållandena inom länet i sin helhet.

I ännu större grad gör sig bristen på enhetlig förvaltning gällande, då det gäller sjukvårdsanstalternas ekonomiska förvaltning. Genom enhetlighet vid anställande av personal, upprättande av lönestater, inköp av inventarier, förbrukningsartiklar, livs- förnödenheter m. m. skulle alldeles säkert stora ekonomiska besparingar kunna göras. Detta förhindras emellertid nu av gällande stadgor, som lägga den uteslutande bestämmanderätten över detta i händerna på sjukhusens läkare och direktioner. Stockholms läns landsting har emellertid förlidet år, i avsikt att i någon mån råda bot för detta missförhållande, tillsatt en upphandlingsnämnd, bestående av en ledamot från varje sjukhusdirektion och med en av förvaltningsutskottet utsedd ledamot som ordförande. Denna nämnd har, som namnet angiver, till uppgift att genom gemen samma uppköp för sjukvårdsinrättningarna söka nedbringa kostnaderna. I vad mån detta skall lyckas, är dock beroende på lasarettsdirektionerna, vilka med nu gällande bestämmelser i lasarettstadgan icke äro skyldiga underkasta sig landstingets beslut.

Med den omfattning sjukvårdsväsendet tagit, är det icke längre möjligt att inom vederbörande utskott vid landstinget kunna bereda de från sjukvårdsanstalterna inkomna framställningarna en genomgående och allsidig granskning. Landstinget har därför tillsatt en permanent sjukvårdsnämnd, vars uppgift är dels att före landstingets sammanträden förbereda och utreda från lasarettsdirektionerna inkomna förslag, dels hava överinseende över sjukvården i länet. Det lider emellertid icke något tvivel om, att denna nämnd, om den på ett verksamt sätt skall fullgöra sitt uppdrag, gång efter annan skall råka i kollision med nu gällande sjukhusstadgar.

1918 års landsting beslöt även, att landstinget från och med år 1920 skulle övertaga epidemisjukvården inom länet. För detta ändamål kommer landstinget att bygga eller övertaga ett antal epidemisjukhus inom länet. Överinseendet över epidemisjukvården har landstinget uppdragit åt den förutnämnda sjukvårdsnämnden genom en antagen instruktion, som bilägges detta yttrande. Sedan landstinget hunnit fullt ordna epidemisjukvården, kommer antalet sjukvårdsinrättningar inom länet att uppgå till ett tjugotal.

Förvaltningsutskottet anser för sin del det vara alldeles oundgängligt, att landstinget, med den omfattning sjukvårdsväsendet nu tagit, får större inflytande på förvaltningen och överinseendet över sjukvårdsinrättningarna, och torde en centralisation av förvaltningen sådan som den för epidemisjukvården avsedda i huvudsak kunna tillämpas även på den övriga sjukvården.

På grund av vad här blivit anfört och utan att ingå på ett flertal andra önskemål beträffande ändringar i gällande sjukvårdsstadgar, får förvaltningsutskottet såsom sin mening framhålla önskvärdheten av, att en revision av gällande författningar angående under landstingen stående sjukvårdsanstalter komme till stånd, i syfte att till försäkra landstingen ett avgörande inflytande på dessa anstalters förvaltning.

Stockholm den 8 mars 1919.

På Förvaltningsutskottets vägnar:

C. J. BECK-FRIIS.

Arvid Erikson.